

TV 14: Kovářov – Kotýřina, Vesec – Pelechý – Záhořany – Předbořany – Hostín – Kovářov

9 a 14 km

Doprava

- vlak Písek – Milevsko
- autobus Písek – Milevsko, Milevsko – Kovářov
- autem do Kovářova

Popis trasy

Z Kovářova vyjdeme **po žluté značce**, která zde začíná, nejdříve směrem jihozápadním kolem Skalní brány, která je ve vzdálenosti asi 50 m uprostřed polí ve skupině stromů. U rybníka Sadnice před vsí Kotýřina se stáčí žlutá značka na sever. Odbočíme do osady po neznačené cestě ke kapličce, u níž se nachází dům č. 1, na kterém je pamětní deska Jana Hodějovského. Zde stávala tvrz tohoto českého humanisty, který se zde narodil. Vrátime se zpět na žlutou značku a dále severním směrem přes obce Vesec a Slavoňov. Dojdeme k jižnímu okraji zalesněného Kobyliho vrchu (503 m). Jsme zde ve výši 492 m n. m. a po 300 m přicházíme k velké skupině žulových balvanů rozptýlených vlevo od cesty. Z cesty viditelný balvan je tvarově nejzajímavější. Má podobu sfingy. Po dalších 300 m půjdeme k severu a zakrátko k severovýchodu směr Radvanov. Chceme-li udělat kratší okruh, sejdem ze značky a budeme přímo pokračovat do Radvanova. Tuto cestu popíšeme na konci popisu tohoto velkého okruhu. Po značce dojdeme na nezalesněnou plochu, na níž se místy objevuje skupina stromů. Vlevo od zářezu cesty je rozsáhlá skupina balvanů značných rozměrů. Nejzajímavější je balvan na plochém širokém bloku. Je to nepravý viklan. Z návrší sestoupíme k samotě „V Betlémě“. Po chvíli překročíme potůček. Na okraji lesa je malé jezírko. V lese se stočíme na sever. Cesta stoupá do výše 528 m n. m., opustí okraj lesa a dovede nás do osady Pelechý, kde žlutá značka končí. Zde přejdeme na **červenou značku** a po ní k západnímu úpatí Koňského vrchu (587 m). Za chvíli půjdeme cestou lemovanou záhořanskými domy.

Po návštěvě Zahořan se vrátíme zpět na křižovatku před vsí, kterou jsme prošli a půjdeme po neznačené silnici směr Předbořice. Projdeme křižovatkou silnice. Po levé straně mineme haldu rekultivovanou po těžbě uranové rudy. V Předbořicích u kostela přejdeme na **modrou značku** a po ní dojdeme směrem jižním do Kovářova. Kolem kapličky po pravé straně silničky vedoucí lesem a po opuštění lesa za chvíli dojdeme do Březí. V blízkém Hostíně pod rozcestím je pomník s křížem a cedulí zdejšího rodáka Václava Pěšičky, četaře, letce, který padl 9. září 1939 na letišti v Ksierz v oblasti Lublinu v Polsku. V obci kolem kapličky půjdeme stále jižním směrem. Po levé straně mineme rybníček U Krajíce a bývalý mlýn. V lese Kovářovská Hůrka (535 m) po pravé straně budeme mít sportovní hřiště. Na jihovýchodní straně Hůrky je židovský hřbitov. Po přejití této křižovatky silnic dojdeme na náves u kostela v Kovářově.

Tento okruh si můžeme zkrátit, odbočíme-li ze žluté značky před příchodem k viklanu a půjdeme stále přímo směr Radvanov. Přejdeme potok a dojdeme na rozcestí v západní části obce. Severně odtud asi 200 m na návrší leží obrovský žulový balvan. Je dlouhý 8 m a zvedá se do výše 1,6 m. Na bloku jsou 10 a 20 cm hluboké misky. Ze středu Radvanova kolem kapličky směr na východ po neznačené silničce dojdeme do Hostýna. Zde můžeme přejít na modrou značku a doprava kolem Kovářovské hůrky dojít do Kovářova. Kilometrově téměř stejné je, odbočíme-li doleva do Březí. Od kapličky v Březí pak pokračujeme po silnici vedoucí k jihovýchodu do Záluží. Na rozcestí před vstupem do Záluží odbočíme vpravo do Kovářova, kolem rybníku Frank.

První velký okruh měří asi 13,5 km, menší přes Radvanov necelých 9 km.

Popis míst

Březí – Vesnice byla původně sídlem vladyků Břízských a Netvorských z Březí, kteří zde měli svoji tvrz. V r. 1549 tvrz zpusťla. V roce 1570 tři poplužní dvory byly prodány Lobkovicům. Ve vsi stojí na návsi kaplička z r. 1887 a za pozornost stojí lidová architektura usedlostí čp. 1 a 7. Před Březím jižně od Předbořic při silnici stojí vpravo na okraji lesa kaplička postavená na památku třicetileté války. Podle pověsti ji dal postavit švédský hejtman na paměť svého vítězství na zdejším místě. Dal do ní zazdít chléb namočený v krvi českých lidí.

Hostín – První zmínka o obci je ze 13. století. Během třicetileté války byla obec téměř zničena. Výklenková kaplička z r. 1908. Ve vsi se narodil r. 1855 profesor Čeněk Holas. Studoval na reálce v Písku a pak na technice v Praze. Jako profesor na reálce v Praze pilně sbíral české národní písně. Roku 1906 vydal 6ti dílnou sbírku „České národní písně a tance“. Doplňující sbírka dvou set „Píseckých písní“ je v rukopise

TURISTICKÝ VÝLET TV 14

uchována v píseckém muzeu. Přednost Holasovy sbírky je lokální význam, kde písně slyšel od starých zpěváků a hudebníků. V rodném kraji Holas zaznamenal na 346 písní.

Koňský vrch – z vrcholu (586 m) se nám otevírá krásný průhled na jihozápad k Orlíku údolím potoka Žebrákovského, zvaného dříve též potokem Dalejským, který ústí dlouhou zátokou do Orlického jezera. Dle pověsti se prý na něm odbyvaly koňské trhy. Když r. 1770 řádil velký hlad, vznikl mor a lidé ve velkém umírali a hřbitov lašovický nestačil, tak na úpatí Koňského vrchu byl založen morový hřbitůvek. Vrch patřival starousedlíkům, ale po roce 1918 se stal obecním majetkem. Na svazích jsou četné balvany v pruzích. Vrchol je chráněným územím geodetického bodu. Na vrcholu je 17 m vysoká rozhledna z roku 1941, dnes nepřístupná. Kotýřina – osada, jejíž původní název byl Chotěřina zvaná též Kotejřina i Chotěřín a v písemných pramenech se poprvé uvádí v r. 1291. Starý zemanský dvorec byl založen na mírném návrší, který svírají rybníky Sadnice a Kroupovák a údolí potoka mezi nimi. Za Hodějovských byl goticko renesanční dvorec přestavěn a nadále potom uváděn již jako tvrz. V současnosti stojí v těchto místech tři usedlosti. Z nichž největší Vlnovský dvůr čp. 1 byl r 1938 označen pamětní deskou na Jana Hodějovského. První vlastník osady byl Budil, člen zemského soudu. Ve 2. polovině 14. století je zde rod Předborů. Potom se střídají různé vládkové. Roku 1474 koupil dvůr a ves Chotěřinu, ves Vesce, část Kovářova a dvůr u Slavoňova Smil z Hodějova, zvíkovský purkrabí. Jeho syn Rous bojoval proti uherskému králi Matyášovi v Uhrách a doma byl v r. 1502 zabit pro své ortodoxní katolictví. Syn Rousův, Jan Hodějovský, odešel na studia do Nísy ve Slezku, do Svidnice a do Míšně. Po studiích v cizině se vrátil na rodnou tvrz a v r. 1527 se ujal správy statku. V roce 1537, když mu bylo 41 let, byl jmenován místostudím Království českého. Jan Hodějovský štědře podporoval českou kulturu. U něho se scházel kroužek spisovatelů a básníků, z nichž někteří se mohli psát z „Chotěřiny“. Mezi jinými byl to i Vít Trajanus, učitel písecké školy, žatecký rodák. Svému příznivci, na jehož přímělu získal přídomek „Z Chotěřiny“ věnoval Trajanus latinskou ódu na Písek (v r. 1550) v níž chválí Písek pro jeho starobylost, bohatství a jako hlavu Prácheňska. Trajanův žák byl Jan Kocín z Kocínětu, jehož pamětní deska je na písecké radnici. Jan Hodějovský jako zemský místosudí se dostával do různých sporů a z obavy o život koupil si tvrz Řepice u Strakonice, kde také r. 1566 zemřel. Roku 1584 koupili Chotěřinu Švamberkové a připojili ji k svému Orlickému panství. Schwarzenbergové v r. 1727 koupili osadu zvanou již tehdy Kotýřina.

Kovářov – Jest velmi stará osada, která vznikla kolem tvrze. Nejstarší zpráva o osadě je z roku 1220, kdy na tvrzi sídlil vladyka Budilov z Kovářova. Kolem r. 1318 byl Kovářov rozdělen na čtyři části. Jedna část patřila klášteru v Milevsku, ostatní tři místním vladykům. Majitelé těchto statků se často měnili. Jedna část měla mít tvrz, neboť v letech 1368–1418 jí měl ve vlastnictví Matěj Brus z Kovářova, který se zasloužil o obranu Karlštejna pro krále Zikmunda. Krátký čas Kovářov vlastnili Rožmberkové. V r. 1497 byl Kovářov dokonce prodán dvěma tábořským měšťanům. Každý z nich vlastnil jednu polovinu vsi. Jeden z nich umřel a Kovářov po dlouhém jednání získali potomci druhého, rod Hrušků. V té době vedle tvrze byl i pivovar. Dva bratří rodiny Hruškové si opět rozdělili Kovářov. Jeden z nich Jan, kolem poloviny 16. století postavil nové sídlo zvané Nový Kovářov. V roce 1592 získali celý majetek včetně tvrzí trvale Švamberkové z Orlíka. Obec těžce utrpěla za moru v letech 1771–1772. Z 3096 obyvatel pomřelo 2180. Součástí starého tvrziště je dnes dům č. 46. V domě byly údajně sklepy, z nichž vedla chodba k podzemní studni. Jiná literatura pokládá za bývalou tvrz dům čp. 25, jehož nepodsklepená budova je ve svém jádru renesanční. Renesanční tvrz Nový Kovářov měla být v místě usedlosti čp. 1. Kostel všech svatých je ranně gotický z roku 1220. V kostele je několik náhrobních kamenů. Věž byla přistavěna r 1712. Před vchodem na hřbitov stojí kamenná socha sv. Jana Nepomuckého. Na podstavci jsou nápisy české, německé a latinské. Po opravě z r. 1934 byly poškozené nápisy opět obnoveny. Socha je dílem sochaře Brokoffa. Od téhož sochaře před farou je Kalvárie z r. 1722. Po stranách kříže stojí barokní sochy Panny Marie a sv. Jana v životní velikosti. Na návsi u domu čp. 25 byl velký kámen, kterému se říkalo klevetnice. Podle zachované pověsti, na tomto kameni musely státi padlé ženy. K uctění památky padlých občanů ve světové válce byl odhalen v létě r. 1921 pomník, dílo sochaře Jar. Bardy z Hrazánek, který byl pořízen ze sbírek občanů a krajanů v Čechách a Americe.

U cesty vedoucí z Kovářova k Záluží, za křížkem na pravé straně stával zděný špýchar, který zde byl postaven r. 1837 na základě zákona o kontribučních fonděch. To znamená, že měl sloužit jako zásobovací komora pro celý kraj. Severně od Kovářova je židovský hřbitov. Nejvyšší místo, vrch Lipný, je na jih od vsi, kde prý kázával Mistr Jan Hus. Odtud je krásný výhled do kraje, na Šumavu a na brdské lesy. Na vrchu Lipném zvaném také jako Lipník a na přilehlých polích se nachází ametysty. Na východním svahu jsou patrné zbytky rekultivované haldy po těžbě uranové rudy. Hřbetu dominuje hydroforní vodojem vybudovaný v r. 1984, vysoký 39 m a o objemu 200 m³ vody.

Z významných osobností žil v Kovářově dr. Martin Říha, biskup českobudějovický. Památku dobrého lékaře zde zanechal populární „kovářovský pan doktor“ MUDr. Jaroslav Hamerle. Zajímavostí je, že v Kovářově

Informace byly sestaveny před r. 2000.

Omlouváme se za případné nesrovnalosti, používejte prosím aktuální mapy.

TURISTICKÝ VÝLET TV 14

hrála s divadelními ochotníky Ema Destinová, která v nedalekém Milešově strávila svoje mládí, jako dcera majitele dolů Em. Kittla.

Předbořice – Jméno Předbořice má svůj původ buď po Předborovi z Radejšína, který zde měl kdysi tvrz, nebo pochází od toho, že ves ležela před borem, který pokrýval výšinu Hrbů severozápadně od obce. Zpráva z roku 1219 potvrzuje, že v osadě bylo vладыcké sídlo. Kolem r. 1305 osada patřila svatojiřskému klášteru v Praze. Potom se zde střídali ve vlastnictví různí vладыkové. V době vlády Karla IV. patřila osada pánům z Janovic. Od r. 1504 přešla osada za Švamberků k Orlíku, při kterém zůstala až do r. 1848. Tvrz předbořických vладыků se v písemných dokladech nikde neuvádí. Podle archeologických nálezů se předpokládá, že mohla stát v místě dnešní školy. Nelze ale vyloučit, že tvrz stála poblíž dnešního, původně raně gotického kostela sv. Filipa a Jakuba. Některé vладыcké dvorce mohly být v jižní polovině obce. Za třicetileté války byly Předbořice zničeny cizími vojsky, která tudy táhla a kraj ničila. Kostel sv. Filipa a Jakuba stojí na mírném návrší. Je to raně gotická stavba. Byl farním již v r. 1344, kdy za arcibiskupa Arnošta z Pardubic mezi léty 1344–1350 patřily Předbořice jako farní osada děkanátu vltavskému. Původně zde stával románský kostelík bez věže. Věž u kostela v jeho západním průčelí je nová, postavena byla po zboření zvonice na hřbitově po roce 1812. Nábytek chrámový je novodobý. Hlavní oltář je z r. 1891. Na oltářním obraze jsou sv. Filip a Jakub. Postranní oltář je zasvěcen sv. Janu Křtiteli. Zajímavý je statek č. 28 zvaný „Proškovina“. Ze statku pocházela matka dr. Čenka Zíbrta. Čeněk Zíbrt (1864–1932) rodák z Kostelce nad Vltavou, žák píseckého gymnázia, univerzitní profesor kulturní historie redigoval dlouho národopisný časopis „Český lid“. Rodákem z Předbořic je Karel Cvrk překladatel a vydavatel českého překladu Koránu, cestopisného díla „Cestování po světě“, napsal knížky Vesnička, Městečko a psal do různých časopisů. Dne 24. srpna 1882 se zde narodil František Holan, akademický malíř. Namaloval bezpočet obrazů z okolí Předbořic, ale mnoho velkých obrazů z chrámu sv. Víta v Praze. Vystavoval v zahraničí. Řadu obrazů vlastní galerie v Praze. V Předbořicích v 19. století byly v několika chalupách objeveny tzv. hromové klíny. Jsou to neolitické a eneolitické broušené kamenné nástroje. Lidé věřili, že jejich uchování ochrání dům před bleskem a ohněm, a že má léčebné účinky. Klíny se zde a v okolí ukládaly na půdu, často za trám. Hromový klín bylo možno dokonce koupit na poutním místě jako např. v rakouském Mariazellu. Většinou však klíny byly nalezeny při orání. Při orání byly v r. 1925 vyorány mince a s nimi dvě nádoby. Jiný hromadný nález zlatých mincí byl objeven při bourání starého srubu. Později opět při kopání na stejném místě základu budovy byl nalezen utrechtský dukát z r. 1630.

Radvánov – Ves se připomíná již od roku 1404. Radvánov pak patřil k Orlickému panství. V r. 1519 byl prodán Švamberkům v jejichž držení byl až do bitvy na Bílé Hoře. Asi 1 km jihozápadně od Radvánova je nepravý viklan a 0,5 km severozápadně od vsi na návrší Couta je rozsáhlý balvan se skalními miskami.

Skalní útvary – nejen na Kovářovsku, ale i v okolí Hrazan, Nadějkova, najdete řadu bizarních skalních útvarů. Jde zpravidla o žulové balvany, u nichž je nestejná odolnost proti zvětrávání. Odolné jádro balvanu, obroušeného vodou a větrem do tvaru bochníků, zůstane po zvětrání na povrchu. Zvětráváním skupiny balvanů se náhodou vytvoří různé útvary.

Skalní brána v nadmořské výšce 485 m se skládá ze tří žulových balvanů o rozměrech od 3,5 m do 1,2 m. Průchod mezi balvany je dlouhý 3,6 m a široký od 40 do 100 cm. Výška brány je v průměru 1,6 m.

Sfinga je balvan 3,1 m dlouhý, široký 1,5 – 1,8 a vysoký v průměru 1,4 m. Pozoruhodný je vhloubený pás, obepínající hlavovou část balvanů. Hlava kamenné sfingy je 0,8 m vysoká a má rozměry 1,4x1 m.

Viklan je balvan ležící na plochem širokém bloku o rozměrech 8x6m. Balvan má rozměry 2,6x2,6 m a dosahuje výšky 1,6 m. Balvan se opírá o podložní blok a tvoří tedy nepravý viklan. Velký balvan o rozměrech 4x5x1 je na druhé straně cesty vpravo.

Skalní útvary upoutávaly pozornost našich předků a byly používány ke kultovním účelům. Pod nimi jsou nalézány při archeologických průzkumech různé předměty.

Slavoňov – Slavoňovský kmetčí dvůr se poprvé připomíná v roce 1324. Název Slavoňov se vyvinul z označení „Slavoňův dvůr“. V roce 1406 se osada uvádí jako majetek břevnovského kláštera v Praze. V době husitské revoluce byl Slavoňov připojen ke Zvíkovu. Roku 1436 byla osada darována orlickým Zmrzlíkům. Po dalších změnách ve vlastnictví je Slavoňov od r. 1534 připojen k Orlíku, teprve asi v této době bylo v rámci dvorce postaveno renesanční sídlo, dnes již neexistující, které bylo zbořeno v r. 1977. Přitom byla zlikvidována i zahrada a odstraněno přilehlé dvorní křídlo. Renesanční zámeček byl zbudován orlickými pány jako jednopatrové stavení, kryté naposledy mansardovou střechou se zvonovou věžičkou s cibulovou bání. Průčelí pokrývaly zbytky sgrafitové rustiky. V nadpraží vstupu byly ve sgrafitu dva nezřetelné znaky. Zámeček i s ohradní zdí i s hospodářským dvorem byl obehnán ohradní zdí zdobenou červeným sgrafitem. Zůstala pozoruhodná sýpka, adaptovaná r. 1899 na pivovar. Na místě zámečku je dnes velký zemědělský areál. Socha sv. Jana Nepomuckého pochází z r. 1730 z dílny Brokoffovy.

Vesec – osada se uvádí v písemných pramenech poprvé r. 1260. Ve 14. století byly dvě osady Horní a Dolní Vesec. V Horním Vesci byla tvrz. Na tvrzi se střídali různí vlastníci. V roce 1474 část osady patřila

Informace byly sestaveny před r. 2000.

Omlouváme se za případné nesrovnalosti, používejte prosím aktuální mapy.

TURISTICKÝ VÝLET TV 14

Kotýřině a část Kovářovu. Dvůr s tvrzí zpustl v roce 1549, kdy byl Vesec ve vlastnictví Švamberků. Místní tradice uvádí, že tvrz byla v místě dnešní usedlosti čp. 1. Lze však uvažovat, že tvrz byla na jihozápadní straně vsi, kde jsou jakési náznaky valu. Významným rodákem je Augustýn Zítek (1875–1943). Působil v USA (1901–1924) jako hudebník a skladatel. Známa je jeho „Kovářovská polka“ pro dva klarinety.

Zahořany – bývaly ve středověku městečkem, které však bylo třicetiletou válkou úplně zničeno. Patřily ke hradu Zvíkovu v době držení králem. Začátkem 14. století byly Zahořany s okolními vesnicemi zastaveny králem Janem Petrovi z Rožmberka. Roku 1420 byly zastaveny panu Mikoláši z Lobkovic ke zboží Hlubockému. Roku 1608 připadly Zahořany k panství Orlickému. Za třicetileté války přecházely obcí vojenské oddíly. V roce 1619, dne 29. září přitáhl z Jindřichova Hradce do Milevska se stavovskými vojsky Anhalt a vyčkával zde, kam zamíří císařské vojsko, které bylo tehdy v Písku. Brzy pak odtáhl přes Kovářov, Zahořany na Krásnou Horu. Vesnice se musely starat o obživu vojska a byly přitom drancovány. Nové utrpení se přivalilo na celý kraj roku 1645, kdy sem přitáhly Švédové za velení generála Torstensonova. V letech 1741–1742 drancovala kraj vojska francouzská. Dne 17. října 1742 táhlo krajem vojsko rakouské směrem od Orlíka na Vysoký Chlumec. Všechny tyto válečné útrapy měly za následek, že celé osady a vesnice byly zničeny a zanikly. K tomuto úpadku přispěl hlad i mor v letech 1771–1772. Teprve počátkem 19. století se Zahořany vzpamatovaly a vznikla nová vesnice. Na západní straně vesnice vystupuje pahorkatina, zvaná Babíny. Na jejím vrcholu, severně od Zahořan, stojí boží muka, 5 m vysoká v podobě sloupu, o průměru 2 m. Na nich byl napsán letopočet 1626. Postavena byla jako poděkování za zánik moru a na paměť obětí 30leté války. Od božích muk je krásná vyhlídka do kraje. U Zahořan je hojně cihlářské hlíny a naleziště burelu. Burel oxid manganičitý, užívá se k výrobě kovového manganu a feromanganu. Doloval zde v letech 1921–1923 rolník Jan Čapek, který proslul i sestrojením prvního letadla. Pro velkou odlehlost od dráhy bylo těžení zastaveno. Západně ode vsi, směrem k Voltýřovu se těžil vápenec a byla zde vápenka. Západně od obce je ložisko zlatonosné rudy.

Záluží – jméno obce od toho, že leží za luhy. Bývaly tu pachtovní dvory.

